

ספר

פני יצחק

אפי רברבי

חיברו חד מקמאי מראשוני האחרונים
מוהר"ר יצחק בן מוהר"ר אברהם חיות
אב"ד וראש ישיבה בפראג

הלכות שחיטה טריפות איסור והיתר
נטילת ידים מאכלות אסורות נדה



נדפס בקראקא בשנת שנ"א
ועתה יו"ל מחדש במהדורה מאירת עינים
בתוספת מראי מקומות והערות



מבוא

רבי יצחק נולד בשנת רח"צ לאביו רבי אברהם חיות"א שהיה "מגזע חסידי פרובינצא", היא פרובאנס אשר בצרפת, ממנה גורשו היהודים בשנת ס"ו. בשנת שכ"ח היה רבה של בוסק, במחוז לבוב בגליציה². בשנים שמ"ד – שמ"ז היה אב"ד וראש ישיבה בפראג³, לאחר מכן כיהן כראש ישיבה בפרוסטיץ שבמעהרין (– מורביה)⁴, נפטר לא יאוחר משנת שע"ז⁵.

א. אביו נפטר לערך בשנת שמ"ז, שהרי בספרו שיח יצחק שנדפס בשנה זו מזכיר את אביו בתוספת המילים נר"ו, ואילו המדפיס כותב על ר' אברהם ז"ל. בהקדמת ספרו פני יצחק מזכיר את אביו בתוספת נ"ע. הר"ר מ' הרשקוביץ בספרו כתי"י על משפחת חיות, אשר נעזרנו בו בפרטים רבים, מביא כי מרשימת תולדות שכתב צ"פ חיות, נכדו של המהר"ץ חיות, עולה כי ר' אברהם בא לפראג לפני שבנו כיהן שם כאב"ד. ועוד כתוב שם, כי ר"י חיות כיהן כרב בפראג משנת שמ"א, ועם פטירתו של ר' יצחק מעלינג שהיה ראש ישיבה בפראג שיג-שמג, נתמנה לאב"ד. וראה עוד בתולדות המהר"ל שחיבר א' גיטסדינר, בתוך ספרי המהר"ל.

ב. בהקדמת ספרו שיח יצחק, לובלין שלי"ג, כותב שחיברו בהיותו בן שלושים בעת שהיה רב בבוסק בשנת שכ"ח.

ג. כמ"ש הצמח דוד. בתואר אב"ד פראג, מכונה גם בשער ספרו שיח יצחק, מהדורה שניה לבוב תרסה. באגרת קץ חי לנינו ר' יצחק חיות, מח"ס זרע יצחק, מספר על עצמו, לאחר שחזר לחיים, שנפטר ועלה לבני"ד של מעלה ועמד לימינו זקנו "הרב הגאון המקובל ר' יצחק אב"ד בפראג בעמח"ס אפי רברני" [אגב, היסוד ושורש העבודה ח"ב פ"ב, מביא מאגרת מופלאה זו]. אמנם בשער הספר זרע יצחק על משניות (פפד"א תצב) כתוב "...בהגאון הגדול מאור הגולה האלקי מוהר"ר מנחם מאנש חיות אב"ד דק"ק וילנא בהגאון המפורסם רבן של כל בני הגולה אב"ד דק"ק לבוב וק"ק קרקא וק"ק פראג מוהר"ר יצחק חיות שחיבר ספר אפי רברני ושאר חיבורים". וכך כותב ג"כ אחד מצאצאיו, ר' דוד אלטשולר, בעל המצודות בסוף הקדמתו "נכד הגאון מאור הגולה מו"ה יצחק חיות בעל המחבר ספר אפי רברני מגזע חסידי פרובינצא שהיה אב"ד בק"ק לבוב וק"ק קראקא וק"ק פראג". ובמעלות היוחסין לרא"י מרגליות (עמ' נא), שהיה מצאצאיו, כותב עליו אב"ד פוזנא ופראג. אמנם בספר כלילת יופי (לג ע"א) כתב שמעולם לא היה ר"י חיות אב"ד לבוב וקראקא אלא בפראג ופרוסטיץ, וכונה כך משום שהוזמן לכהן שם וכד'. ודבריו צ"ע שהרי צאצאיו לא יכנו אותו כן בכדי. אמנם כותבי תולדות ערים אלו אינם מזכירים את ר"י חיות בין רבני העיר.

ד. כפי שעולה מדבריו בנו ר' מאנש בקינה שחיבר על מיתת אחיו בשנת שני"א (ראה לקמן הערות י, טו, טז) "וחתן אחי י"ב טבת בק"ק פרוסטיץ טמונה. עת אביו על דגל ישיבתו שם חנה". מדברים אלו נראה שכתב אביו אינו שם, או שמא היה ראש ישיבה בפרוסטיץ ואילו ביתו נשאר בפראג, וכמו שכתב שם ר' מאנש שמחבר את הקינה בפראג. ורומז לזה הצמח דוד, שהרי בכתבו על ר"י חיות לא הזכיר שעזב את העיר אלא "הוא בא לכאן פראג בשנת דש"ס והיה פה ראש ישיבה ואב"ד".

ה. בנו ר' מנחם מאנש הסכים ביום ח' אדר שנת שע"ז ביריד לובלין ע"ס עץ שתול, פ"י ע"ס העיקרים, והזכיר את אביו בברכת המתים (ניתכן שנפלה טעות הדפוס בתאריך וצ"ל שע"ד, שהרי בהסכמתם של "הגאונים דמדינת פולניא", דהיינו ראשי ועד די ארצות, המהרשי"א ועוד, כתוב יריד לובלין שע"ד. מאידך ישנם הסכמות של הכלי יקר והשלי"ה משנת שע"ח, שלא ביריד לובלין). בהקדמת ספר גדולת מרדכי הני"ל, אשר נדפס בעיר הענה, נזכר בתוספת ז"ל. בשער הספר התאריך שע"ה, אי"כ נפטר לפני שע"ה, אמנם בסוף הספר נאמר שנגמרה מלאכתו בשנת "בישלו"ס" והגימטריא היא שע"ח, אי"כ נפלה טעות בשער וצ"ל שע"ח. במליצי אש מייחס את יום פטירתו – י"א תמוז (משי"כ שם שנת פטירתו שמי"ה טעות הוא).

פני יצחק

פני הפתח

ביצחק יקרא שירה קשוטה. במשקל מרובע ופשוטה.
 מיוסד על הלכות שחיטה.
 בעזר סוגר ופותח. אחל חלק פני הפתח.

שער א

דיני שחיטה סו"ע ג, ד

יעלה שועי אל אל נורא. יאיר עיני מאור תורה.
 לבני תם דת זבח אורה. כאשר מסיני נמסרה.
 ברוך האל רוכב שחק. תריג מצות אל עם זו חק.
 על פי משה סיפר אל חוק. כל השומע לו יצחק.

אפי זוטרי

יעלה שועי. פי' יעלה שועי וקולי לאל בבקשה שיאיר עיני עיוני על דרך בקשת המשורר ע"ה גל עיני ואביטה וגו'.

לבני תם דת זבח אורה. פי' מלת תם כוללת שלשה אבות וג' כבות. א' בני תם זרע יעקב שנקרא איש תם הם בני דת זבח לאפוקי בני עשו על דרך שישנו בפ"ק דחולין (יג.) שחיטת נכרי נכילה. ב' בני תם זרע אברהם שנקרא תמים וגר צדק כשנימול כמו שנא' והיה תמים, דווקא בני נמול וגרי צדק כמוהו הם בני דת זבח לאפוקי גר תושב וגוי קטן אף שאינו עובד ע"ז מכל מקום אינו גר צדק ואינו נימול שחיטתו פסולה כמו שכתב רמב"ם פ"ד (הל' יא-יב).

ג' בני תם זרע יצחק שנקרא עולה תמים בעבודת הש"י בעקידה על דרך תמים תהיה עם ה' אלהיך, ודוקא תמימי דרך ההולכים בתורת ה' כמוהו הם בני דת זבח לאפוקי מומר שאינו תמים בתורת ה' ושחיטתו פסולה כן אמרו ז"ל ריש פ"ק (ג.).

זבח אורה. פי' להורות ולהשכיל להמון עם בני תם דת הזביחה. כאשר מסיני נמסרה. כדתני רבי פ"ב דחולין (כת.) שנאמר וזבחת מנחתך ומצאנך וגומר כאשר צויתך מלמד שנצטוו משה בסיני על הלכות שחיטה כו'. גם אמר **כאשר מסיני** כו' דכתיב ביה בקרך

- ד. עדים מכחישין אותו
- ה. שני אחים
- ו. אחד אומר לשני שותפים
- ז. אשה נאמנת אשת איש הייתי וגרושה
- ח. אמרה מת בעלי
- ט. חבר שמת והניח פירות
- י. כהן אני להאכיל תרומה
- יא. כל שבירו
- יב. אכלת חלב ושחק
- יג. יין מבושל
- יד. מי בוסר
- טו. גוי נתייחד עם יין שלנו
- יו. יש לישראל וגוי בית ונכנס גוי וסגר

שער פה — גוי בחנותו או יינו אתו

- א. מניח גוי בחנותו
- ב. מוסר מפתחו לגוי
- ג. שותין ישראל וגוי
- ד. גנבים נכנסו
- ה. חיל נכנסו לעיר
- ו. לשלוח חותם תוך חתום
- ז. כלים שאין מכניסין לקיום
- ח. כלי שוע בשעוה
- ט. כלי חרס מצופה
- י. כלי עור
- יא. השולח ביר גוי
- יב. דרך ענבים כגת גוי
- יג. גת אבן שופתה הגוי
- יד. גת בנויה בנסרים
- טו. גיגית והמשפך
- יו. משמרת של יין

פני האהל דיני נדה

שער פו — רואה טיפה דם

- א. יצא דם ממקורה
- ב. נדה פנויה
- ג. מראה דם
- ד. כזה ראיתי
- ה. יצא דם בשפופרת
- ו. יצא ממנה כריה קליפות שערות
- ז. הם יבמים כלי דם
- ח. חתיכת דם
- ט. תבעוה לינשא חשב ז'
- י. מונין ז' משמכינה לחופה
- יא. דחו הנשואין ותחשוב ותשב ז'
- יב. עבר וכנסה תוך ז' צריך שמור
- יג. נשאה טהורה ואח"כ פרסה נדה
- יד. מחזיר גרושתו

- ט. אחוז פי נוד בידו
- י. נושא כלי פתוח וישראל אחריו
- יא. נושא על כתיפו ויצא יין
- יב. מערה יין לכלי יין איסור
- יג. בהפסד נצוק מותר
- יד. מערה יין לטיט
- טו. מערה יין לכלי גוי
- יו. קנקן יין שיש בו מים

שער פב — דין גוי האוסרו

- א. ליקח דמיו מגוי האוסרו
- ב. מכר יינו לגוי פסק ולא משך
- ג. מדר בכלי גוי שיש בו ערבות יין
- ד. שלח לו לגוי נסך בשכרו
- ה. אסור להשקות לשכירו נסך
- ו. צורך ליתן חלק למלך
- ז. מלך שיש לו חוק לחלקינו
- ח. גוי מכר יין נסך
- ט. יכול להפרע ממקום אחר
- י. נשכר לגוי בסתם יינם
- יא. השכיר לו חמורו
- יב. גוי השכירו לקי חביות
- יג. עשה עמו בנסך בחנם
- יד. מוזג בנסך
- טו. שמור בחנם
- יו. שכרו לשכר חביות נסך

שער פג — דין חומץ זג חרצן

- א. יין גוי שהחמיץ
- ב. המחמיץ בשמרי יין
- ג. יין הנקרב בדופני חביות
- ד. שכר גוים
- ה. מקום שנוהגין קולא בנסך
- ו. יין תפוחים
- ז. משקים שדמיהן יקרים
- ח. יין רימונים
- ט. לחקור במשקה דבש אם הן בלי שמרי יין
- י. שמן ודבש גוים
- יא. הקפריסין הקפלוטות
- יב. ענבים לחות שלהם
- יג. קורט חילתית שלהם
- יד. למכרו חוץ מדמי יין
- טו. המורייס
- יו. כרכום

שער פד — דין נאמנות עד

- א. נתנסך יינך והוא בידו
- ב. מלמדין אותו להכחישנו
- ג. צריך לומר נתנסך בפניך